

Ipoort ICT en Ethiek: Donderdag 17 mei 2017, Nieuwspoord, Den Haag

Bijdrage: Jan Middendorp Tweede Kamerlid VVD

Mijn naam is Jan Middendorp. Als Kamerlid voor de VVD ben ik woordvoerder Spoorwegen & OV, en - daarom ben ik hier vast uitgenodigd - Overheid en ICT. Ik bekijk het onderwerp van vandaag “ethiek en ICT” dus vanuit dat oogpunt. Het aardige van ICT is dat iedereen er tegenwoordig mee te maken heeft. Dankzij 15 jaar bedrijfsleven, waarvan 7 jaar in Groot Britannië en India komt mijn ervaring vooral uit die sector. Ik ga mij dus in wat ik ga zeggen op mijn eigen ervaring baseren. Zeker gezien de vorige twee sprekers, prof. Rosenthal en prof. Dignum, moet ik mij daarbij natuurlijk bescheiden opstellen en kom ik hier dus vooral ook om te leren.

De week na WannaCry

“Anno 2017 betekent een betrouwbare overheid, betrouwbare IT systemen” stond er boven de uitnodiging voor deze middag. Gezien de grote internationale gijzelsoftwareaanval onder de spannende naam WannaCry is deze bijeenkomst *spot on* zoals de Engelsen zouden zeggen. Ik kan mij goed voorstellen dat mensen zich zorgen maken over ICT en de rol van de Rijksoverheid daarbij. We wisten het al, maar het weekend van 13 en 14 mei heeft weer helder doen zien wat de uitdagingen zijn die voor ons liggen. Ik zal kort iets zeggen over drie punten die in mijn ogen essentieel zijn voor de ICT strategie van de Rijksoverheid in deze turbulente digitale tijden. Ten eerste over de mens, de ICT professional die bij de overheid werkt. Ten tweede over de uitvoering en het belang daarbij van “korte termijn wendbaarheid” en “lange termijn koersvastheid”. Ten derde over coördinatie, die bij ICT binnen een complexe organisatie als de overheid belangrijker is dan ooit. Kortom: investeren is nodig, zeker maar er is veel wat we kunnen bereiken door dingen anders en beter te doen.

Mensen

Er wordt de afgelopen dagen hard gewerkt om te zorgen dat de ICT-systemen van de Rijksoverheid zelf niet geïnfecteerd raken door WannaCry. In de Tweede Kamer was afgelopen dinsdag *cybersecurity* – een thema dat natuurlijk veel breder is dan ICT en de overheid - het discussiepunt bij het zogenaamde wekelijkse vragenuur en de Regeling van Werkzaamheden. In zo’n debat, wat gezien de problemen alleen maar een openingszet kon zijn, zie je dat opgeroepen wordt tot actie. Het maakt nogal wat uit tot welke actie we op korte en lange termijn besluiten. Het is, met WannaCry in het wereldnieuws, aanlokkelijk alles in een keer anders te willen doen maar vragen om een nieuwe visie en zelfs een nieuwe visionair is makkelijker gezegd dan gedaan. En het gaat nu om “doen”. Daarvoor is energie en kwaliteit maar ook bloed, zweet en tranen nodig van mensen. Goede mensen. De overheid moet een werkomgeving creëren waar professionals die in de frontlinie van de digitale ontwikkeling staan met enthousiasme en ambitie aan de ICT willen werken die de overheid toekomstbestendig te maken. Dat is niet alleen salaris. En dat zeg ik niet alleen omdat ik woordvoerder Wet Normering Topinkomens ben.

Stap voor stap: uitvoering

Het is vandaag verantwoordingsdag. De dag waarop het kabinet verantwoordings rapporten aan de Tweede Kamer aanbiedt. Vanmorgen zei Prins Constantijn in een ontbijtbijeenkomst met Kamerleden: *dont fail slow and big*,

fail fast. Hij benadrukte het belang van *executie*, oftewel uitvoering, in zijn inleiding op verantwoordingsdag. Voor ICT geldt dat in het bijzonder want er wordt op dit punt door - meestal hele goede mensen - meer bedacht dan uitgevoerd. Uitvoering van een plan om een weg aan te leggen door bestaand gebied is anders dan een plan voor een nieuw ICT systeem. Dat laatste vindt plaats in een constant veranderende digitale omgeving en de werkwijze van de overheid moet daarop zijn aangepast. Kleine stapjes en vooral gebruik maken van zelflerend en zelfbijsturend vermogen zijn cruciaal. Niet steeds opnieuw beginnen aan een groot project of een nieuwe visie. Korte termijn wendbaarheid en lange termijn koersvastheid is de sleutel om resultaten te bereiken in de snel veranderende wereld van de ICT. Daarbij gaat het ook weer om de mensen die het moeten doen maar zeker ook over het ontwerp van projecten en discipline.

Regie

Bij goede uitvoering hoort in een complexe organisatie zoals de Rijksoverheid ook coördinatie. Hoe wordt bijvoorbeeld informatie over systemen en leveranciers gedeeld? Als gemeenten allemaal andere IT systemen kiezen simpele handelingen te verrichten moet er winst te halen zijn. Dat kan wellicht zonder opleggen door de staat want ik kan mij zomaar voorstellen dat gemeente in een meer transparante wereld bij elkaar “afkijken”. Als grote rijksinstellingen als het UWV niet willen betalen voor de ICT systemen die de Rijksoverheid maakt schiet de burger niets op met extra geld voor het ontwikkelen van ICT systemen. Dat laatste neem ik voor mijn rekening maar het eerste is een voorbeeld van de Rekenkamer. Hier is wellicht doorzettingsmacht belangrijk. Kortom coördinatie en vooral delen van informatie tussen verschillende delen van de rijksoverheid kan significante operationele verbeteringen en kwaliteit opleveren.

Whats next

Welke lessen kunnen we trekken uit de afgelopen dagen? De kans dat dit soort cyberaanvallen de overheid raken helemaal terugbrengen naar nul kan niet, maar we moeten er zo dicht mogelijk bijkomen in de zekerheid dat de vitale infrastructuur en data 100% veilig zijn. ICT en de overheid is onafwendbaar een kernonderwerp voor de komende jaren. Het heeft alles in zich dat liberalen beweegt. De spanning tussen veiligheid en privacy. De dynamiek van open data vragen en de interactie tussen overheid en markt. Wat betreft dat laatste is de keuze wat je overlaat aan de markt en wat je overlaat aan de overheid niet genoeg. Liberalen hebben bewezen daar goed in te zijn. Door tegelijkertijd aan een overheid te werken die doet wat zij belooft en wat zij doet ook goed doet, kunnen de voordelen van markt en overheid nog beter ingezet worden. Liberalen hebben dus veel te winnen bij een overheid die krachtig is en verbeteringen realiseert. Ik wil daar graag voor wat betreft het specifieke punt van de ICT van de overheid een bijdrage aan leveren en leg mijn oor dus in de toekomst graag bij u te luisteren. Ik bouw graag verder aan onze dialoog via facebook: JanMiddendorpVVD en Twitter: @jan_middendorp en dank u zeer voor uw aandacht.

NB gesproken tekst kan afwijken. Dit is de voorbereide tekst waarvan het grootste gedeelte in de gesproken bijdrage aan de orde is gekomen.